



Materiál na rokovanie

HSR SR 26. 09. 2022

bod 1

## STANOVISKO

### **k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony**

#### **1. Popis návrhu**

Hlavným dôvodom vypracovania návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „návrh zákona“) je upraviť právny rámec poskytovania finančných príspevkov v rámci aktívnych opatrení na trhu práce (AOTP) a zabezpečiť zosúladenie zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“) s aktuálnymi potrebami aplikačnej praxe najmä v oblasti zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín a podpory zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím.

V tejto súvislosti sa návrh zákona zaoberá návrhom najvýznamnejších úprav v oblastiach, ktoré sú identifikované nasledovne:

- revízia právneho rámca poskytovania finančných príspevkov v rámci AOTP za účelom zlepšenia ich efektívnosti a účinnosti,
- úprava právneho rámca podpory zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím za účelom zlepšenia ich efektívnosti a účinnosti,
- úprava zjednodušenia prístupu a zotrvania štátnych príslušníkov tretích krajín na trhu práce najmä úpravou určenia zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily na úroveň krajov a zjednodušením procesu obnovenia prechodného pobytu na účel zamestnania,
- úprava pôsobnosti Aliancie sektorových rád a sektorových rád a vzdelávania prípravy pre trh práce v súlade so schválenou Stratégiou celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030 a Akčným plánom k Stratégii celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2022 – 2024.

#### **2. Stanovisko KOZ SR**

KOZ SR v rámci medzirezortného pripomienkového konania (ďalej len „MPK“) predložila 8 pripomienok z toho 6 bolo zásadného charakteru. Po prerokovaní pripomienok zostala KOZ SR v rozpore s predkladateľom v prípade 3 zásadných pripomienok.

Všeobecne k návrhu zákona KOZ SR konštatuje, že predkladateľ mohol ambicióznejšie upraviť zákon o službách zamestnanosti tak, aby v dostatočnej miere reagoval na aktuálne, či



budúce podmienky na trhu práce. Po rozporovom konaní a v kontexte predloženého vyhodnotenia MPK konštatujeme, že predkladateľ plne nevyužil potenciál zlepšiť a zefektívniť služby zamestnanosti so zameraním na znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie (najmä dlhodobo nezamestnaných) a nereflektuje ani súčasný stav na trhu práce, ktorý je charakteristickým nedostatkom pracovnej sily (najmä v zamestnaneckých pomeroch). Konštatujeme, že pri tvorbe zákona naďalej absentuje prepojenie politik zamestnanosti s hospodárskymi politikami štátu, sociálnymi politikami a politikami v oblasti vzdelávania a neposudzujú sa absorpčné možnosti trhu práce s cieľom nastaviť politiky zamestnanosti tak, aby reflektovali potreby trhu práce. Všeobecne konštatujeme, že politiky zamestnanosti budú efektívne vtedy, keď sa nastavia tak, že okrem iného pozitívne zasiahnu najmä znevýhodnených uchádzačov na trhu práce a dlhodobo ich uplatnia na trhu práce, keďže toto je prioritný problém v slovenských podmienkach. To si vyžaduje okrem iného aj profiláciu uchádzačov o zamestnanie postavenú na holistickom posúdení pravdepodobnej dĺžky zotrvania UoZ v evidencii, zvýšiť prístup UoZ ku informačno-poradenským a odborným poradenským službám a zabezpečiť včasné intervencie hneď po registrácii.

Návrh zákona síce zvyšuje niektoré príspevky, ale zároveň znižuje obdobia ich poberania, čo vedie k tomu, že sa na aktívne politiky trhu práce (AOTP) vynakladá stále rovnaký objem prostriedkov, pričom medzinárodné porovnanie slovenských výdavkov na oblasť AOTP odhaľuje jednoznačne nižší podiel výdavkov smerujúcich do tejto oblasti v porovnaní s priemerom krajín EÚ. S cieľom dosahovať stanovené ciele v súvislosti so znižovaním dlhodobej nezamestnanosti a zvyšovaním zamestnanosti vybraných skupín je potrebné mieru výdavkov navýšiť aspoň na priemer EÚ (v roku 2019 Slovensko investovalo 0,189% HDP, zatiaľ čo priemer EÚ 0,391%). Aj v kontexte starnutia populácie, verejné výdavky na aktiváciu nezamestnaných začínajú byť čoraz návratnejšou investíciou.

Napriek tomu, že KOZ SR ustúpila zo svojej pripomienky ohľadom financovania AOTP, ktorá nemala legislatívny charakter, dovoľuje si jej filozofiu zopakovať aj na rokovaní Hospodárskej a sociálnej rady. Cieľom navrhovanej zmeny v § 54 zákona o službách zamestnanosti je síce zacielenie aktívnych opatrení na trhu práce realizovaných formou projektov najmä na zlepšenie prístupu znevýhodnených UoZ podľa § 8 ods. 1 písm. a) až d) na trh práce, u ktorých bude tento prístup na trh práce podporený najmä získaním vzdelania podľa potrieb trhu práce, budovaním a rozvojom zručností, rekvalifikáciou, adaptabilitou zabezpečujúcou prístup na trh práce a podporou vytvorenia nových pracovných miest vrátane SZČ, ale ide len o posilnenie národných a európskych projektov a programov, ktoré sú prevažne financované z európskych zdrojov. Okrem problematiky zdrojov financovania zdôrazňujeme, že dlhodobú udržateľnosť takýchto politik zamestnanosti znižuje ich nesystémovosť, keďže nie sú podchytené v legislatíve. Dlhodobo upozorňujeme, že absentuje trvalé financovanie politik zamestnanosti nezávislé od európskych financií, čo do budúcnosti môže spôsobiť problém s udržateľnosťou opatrení. Financovanie aktívnych politik trhu práce musí byť postavené na viac zdrojovom financovaní, pričom základom musí byť naviazanie na rozpočet verejnej správy. Dlhodobé naviazanie politik zamestnanosti prakticky len na európske zdroje, znižuje udržateľnosť opatrení a spôsobuje ich úplnú závislosť od zdrojov, ktoré nemusia byť v budúcnosti k dispozícii.



KOZ SR trvá na pripomienkach predložených v rámci MPK a žiada ich zapracovanie:

### 1. K čl. I bod 3 – zásadná pripomienka

V § 3 ods. 2 písm. c) sa slová „§ 42 alebo o poskytnutie príspevku podľa § 50, § 51a alebo § 56“ nahrádzajú slovami „§ 42, poskytnutie príspevku podľa § 50 alebo § 56 alebo o poskytnutie príspevku v rámci projektu alebo programu podľa § 54“. V novelizovanom znení požadujeme ponechať § 51a, a preto navrhujeme v „§ 42, poskytnutie príspevku podľa § 50, **doplniť**: § 51a alebo § 56 alebo o poskytnutie príspevku v rámci projektu alebo programu podľa § 54“.

**Odôvodnenie:** Navrhujeme ponechať súčasné znenie § 51a. Bol by to krok späť, ak by sme znemožnili, resp. sťažili zamestnávateľom zamestnávať mladých ľudí a naopak mladým ľuďom dostať pracovné miesto. O túto službu je veľký záujem a projekty a programy nám problém nevyriešia. Programy a projekty sú len na určitú dobu, alebo pokiaľ sú finančné prostriedky, a tak sa môže stať, že dobre rozbehnutý systém rýchlo skončí a mladí ľudia nebudú podchytení, stratia pracovné návyky a my stratíme kvalitnú pracovnú silu.

### 2. K čl. I bod 109 – zásadná pripomienka

Nesúhlasíme s vypustením § 51a.

**Odôvodnenie:** Navrhujeme ponechať súčasné znenie § 51a. Odôvodnenie je uvedené v pripomienke k bodu 3. § 51a požadujeme upraviť v celom návrhu zákona.

### 3. K čl. I bod 98 – zásadná pripomienka

KOZ SR nesúhlasí s navrhovanou zmenou § 49 Príspevkov na samostatnú zárobkovú činnosť (SZČ), ktorou sa skrakuje povinnosť vykonávať SZČ nepretržite ďalšie 3 roky na 2 roky.

**Odôvodnenie:** Z analýz KOZ SR vyplýva, že pri službách zamestnanosti už v súčasnosti prevažuje podpora v prospech dotovania pracovných miest, pričom efektívnosť takýchto opatrení je nižšia ako oparení zameraných na vzdelávanie. Nestotožňujeme sa preto so zámerom podporiť (zatraktívniť) dotovanie vzniku SZČ, ktoré je postavené len na skrátení povinnosti vykonávať SZČ a dorovnaní príspevku pre Bratislavský kraj.

Podľa údajov ŠÚ SR je v SR viac ako polovica ekonomických subjektov živnostníkov (350 236 živnostníkov), čo nesignalizuje potrebu tvoriť ďalšie takéto subjekty. Na uvedených údajoch ilustrujeme, že politiky zamestnanosti by mali reflektovať potreby trhu práce, a zároveň by mali byť v súlade s hospodárskymi politikami, rovnako ako so sociálnymi politikami a politikami v oblasti vzdelávania. Opakujeme, že nevidíme dôvod, v čase nedostatku pracovnej sily (najmä v zamestnaneckých pomeroch), vynakladať vyššie finančné prostriedky a zatraktívňovať príspevky, ktoré perspektívne nemusia uchádzača o zamestnanie (UoZ) dlhodobo udržať mimo evidencie.

Cieľom príspevkov služieb zamestnanosti by malo byť vytvorenie dlhodobej zamestnanosti, resp. dlhodobej uplatniteľnosti UoZ na trhu práce a pomoc pre UoZ trvale sa zamestnávať, či vykonávať inú zárobkovú činnosť. Skrátenie doby povinnosti vykonávať SZČ, ako podmienku nároku na príspevok, preto považujeme za rozpornú s cieľmi služieb



zamestnanosti. Nutnosť vykonávať SZČ len dva roky, môže viesť po ukončení tejto doby k opätovnému zaradeniu osoby medzi UoZ, ktorá bude následne zasa odkázaná na služby zamestnanosti.

Navyše sa novelou navrhuje aj zvýšenie tohto príspevku („dorovnanie“ Bratislavského kraja v bode 99), pričom z predloženého návrhu zákona je efektívnosť vynaložených prostriedkov otázna. V prípade samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO) je prvý rok otázna aj návratnosť prostriedkov z výkonu podnikateľskej činnosti do príjmov verejnej správy. Ak následne po ďalšom roku ukončí svoju činnosť, vráti sa s najväčšou pravdepodobnosťou naspäť do evidencie UoZ. Cieľom opatrení by preto malo byť naopak motivovať k zakladaniu živností, ktoré budú mať dlhodobý charakter a zákonnú povinnosť troch rokov bez problémov splnia.

V neposlednom rade upozorňujeme na problematiku „nútených“ živností, zhoršenej ochrany SZČO v oblasti BOZP, úrazov, ale aj nárokov zo sociálneho poistenia, čo môže zo SZČ spraviť až prekérnu prácu. Často z nevedomosti a s cieľom zvýšenia si zárobku, si SZČO odvádzajú len nevyhnutné minimum na sociálne poistenie (prípadne využívajú výnimku na neplatenie poistného v prvom roku živnosti), pričom sa po ukončení SZČ, úrazu, či choroby dostávajú do existenčných problémov, keďže nespĺňajú podmienky nároku ani na sociálne dávky (napr. dávka v nezamestnanosti, nemocenské, náhrada škody z úrazového poistenia), alebo sú samotné dávky nízke v dôsledku odvádzania si nízkeho poistného (napr. dôchodky, materské, pod.).

Ďalej zdôrazňujeme, že medzinárodne porovnanie upozorňuje na nízky dôraz služieb zamestnanosti na realizáciu opatrení vzdelávacieho charakteru, pričom tieto opatrenia sú v medzinárodnej diskusii považované, z dlhodobého hľadiska, za efektívne. Zároveň, v slovenskom kontexte nízkej dostupnosti a účasti v celoživotnom vzdelávaní pri nedostatku pracovnej sily, je potrebné posilniť práve vzdelávací kanál. V tomto kontexte zdôrazňujeme, že nie je postačujúce prepojiť formálny systém vzdelávania s potrebami trhu práce, pretože ten produkuje „novú pracovnú silu“, prichádzajúcu na trh práce. V slovenských podmienkach, vzhľadom na štruktúru nezamestnanosti, ale treba politiky zamestnanosti postaviť na vzdelávaní a rekvalifikácii UoZ, ktoré už sú v produktívnom veku a už sú v evidencii a je potrebné ich aktivizovať.

KOZ SR ďalej odporúča predkladateľovi legislatívne a gramaticky upraviť predložený materiál. Napr.:

V čl. I, bod 37 – „§ 21a“ nahradiť „§ 21b“

V čl. i, bod 67 – doplniť pred číslo 34 „§“

### **3. Závery a odporúčania**

KOZ SR odporúča predložený návrh zákona na ďalšie legislatívne konanie po zapracovaní vnesených pripomienok.